

ODLUKA I NALAZI

Datum usvajanja: 22. april 2015. god.

Slučaj br. 2011-20

X. i 115 ostalih žalilaca

protiv

EULEX-a

Komisija za razmatranje ljudskih prava je na zasedanju 21. i 22. aprila 2015. godine sa sledećim članovima:

Gđa Magda MIERZEWSKA, predsedavajući član
Gdin Guénaël METTRAUX, član
Gđa Katja DOMINIK, član

Uz asistenciju
Gđa Joanna MARSZALIK, pravni službenik

Uzevši u razmatranje gore pomenutu žalbu, predstavljenu u skladu sa Zajedničkom Akcijom Saveta 2008/124/CFSP koja datira od 04. februara 2008. godine, EULEX-ovim Konceptom odgovornosti koji datira od 29. oktobra 2009. god. o osnivanju Komisije za razmatranje ljudskih prava i Pravilnika o radu Komisije prema poslednjim izmenama od 15. januara 2013. godine,

Nakon većanja, odlučila sledeće:

I. POSTUPAK PRED KOMISIJOM

1. Žalba je registrovana dana 09. juna 2011. god.
2. Komisija je uslišila želju podnosilaca žalbe da njihova imena ne budu otkrivena..
3. Dana 20. marta 2012. godine, Komisija je odlučila da Šefa Misije (čitaj ŠM) obavesti o žalbi, pozvavši ga tom prilikom da podnese svoja zapažanja. Zapažanja ŠM-a su primljena 02. maja 2012. godine. Ista su naknadno poslata žaliocima radi njihovih zapažanja.

4. Dana 05. juna 2012. godine, žalioци su poslali svoj odgovor.
5. Dana 05. oktobra 2012. godine, Komisija je žalbu proglasila delimično prihvatljivom. Komisija je neprihvatljivom proglasila žalbu u delu koji se odnosi na opšte uslove za život u kampovima, zagađenost okoline, navodnu štetu nanetu po zdravlju žalilaca, nedovoljna zdravstvena nega i neuspeh da se stanovnici kampova presele. Komisija je zaključila da spomenuti problemi ne spadaju unutar sfere izvršnog mandata EULEX-a na Kosovu, što ne obuhvata upravljanje ili odgovornost za upravljanjem kampovima za IRL.
6. Komisija je shodno članu 6. (pravo na pravično suđenje) i članu 13. (pravo na efikasan pravni lek) Evropske konvencije za ljudska prava o osnovne slobode (čitaj Konvencija) našla da se u žalbi iznose ozbiljna činjenična i zakonska pitanja čije rešavanje zahteva ispitivanje osnovanosti. Komisija je pozvala stranke da podnesu bilo koja naknadna zapažanja o osnovanosti slučaja.
7. Zapažanja stranaka su dobijena 12. novembra i 20. decembra 2012. godine.
8. Dana 09. januara i 02. jula 2014. godine, Komisija je zatražila od ŠM-a da dostavi naknadne informacije povodom predmeta. Tačnije, komisija je pitala da li je na čekanju pred EULEX-om ili kosovskim organima vlasti krivična istraga povodom dotičnog predmeta. Komisija je dobila odgovore od ŠM-a 27. januara i 25. jula 2014. godine, naizmenično.
9. Dana 27. avgusta 2014. godine, Komisija je ponovo zatražila od stranaka naknadna zapažanja o osnovanosti predmeta. Žalioци i ŠM odgovorili su 25. septembra i 24. novembra 2014. godine, naizmenično.
10. Pošto je g-din John Ryan bio viši pravni savetnik u Misiji privremene administracije Ujedinjenih Nacija na Kosovu (čitaj UNMIK) Savetodavna komisija za ljudska prava (čitaj SKLJP) kada je slučaj žalilaca ispitan od strane dotične Komisije, on ne učestvuje u postupku koji se vodi pred Komisijom za razmatranje ljudskih prava.

II. ČINJENICE

11. Činjenice slučaja, kao što su podnete od strane podnosilaca žalbe, kao što se vidi iz dokumenata dostupnih Komisiji, a kao i iz drugih relevantnih informacija od zvaničnih izvora, mogu se ukratko prikazati kao što sledi:

Istorijat kampova za IRL

12. Tokom konflikta 1999. godine, većina Roma iz romske mahale (takođe poznate kao „Fabrika“ ili „Mitrovačka mahala“) i iz drugih

delova Kosova su proterani u severnom delu Kosova usled interetničkog nasilja i uništenja njihovih domova.

13. Nekih 600 interno raseljenih kosovskih Roma, Aškalija i Egipćana je smešteno u kampove za interno raseljena lica (u tekstu: IRL).
14. Kampovi Česmin Lug (u Opštini Mitrovica) i Žitkovac (u Opštini Zvečan) su 1999. godine osnovani od strane Kancelarije Visokog komesara UN-a za izbeglice (UNHCR).
15. Treći kamp je izgrađen u Leposaviću 1999. godine, nekih 45 kilometara udaljeno od Trepče.
16. Godine 2001, osnovan je četvrti kamp Kablare u blizini Česminog Luga. Prva dva kampa i četvrti kamp se nalaze u delokrugu od 3 kilometara od topionice Trepče i unutar 300 metara dveju lokacija rudničke flotacije.
17. Peti kamp, Osterode, je bivši jugoslovenski vojni kamp koji je korišćen od strane francuskog KFOR-a od 1999-2005. godine, nakon čega je pretvoren u kamp za IRL. Kamp Osterode je postao operativan 2006. godine. Kamp se nalazi unutar grada Mitrovice, u stambenoj zgradi na 20 metara od glavne kapije kampa.
18. Iako su kampovi napravljeni kao privremena mera, naponi da se nađe alternativno rešenje za smeštaj su bili bezuspešni tokom vremena pošto odgovarajuća zemlja za izgradnju novih kuća nije obezbeđena od strane lokalnih vlasti.
19. Životni uslovi u kampovima IRL-a su bili veoma loši. Pored toga, utvrđeno je još početkom 2000. godine od strane UNMIK-a, KFOR-a i SZO-a (Svetske zdravstvene organizacije) da je zbog ranijih rudničkih aktivnosti zemlja u toj oblasti ozbiljno zagađena, a naročito olovom. Većina osoba koje žive u kampovima ima nivo koncentracije olova u krvi daleko više od dozvoljene granice.
20. Romi koji žive u kampovima su navodno informisani o opasnostima po njihovo zdravlje od trovanja olovom samo 2005. godine.
21. Kampovi Žitkovac i Kablare su zatvoreni 2006. godine.
22. Godine 2006, mnogi od stanovnika Česmin Lug prebačeni su u Osterode-u. Neki stanovnici su odbili da se presele u Osterode-u zato što su smatrali da to nije bolja opcija od Česminog Luga.
23. Od 2001. do 2008. godine UNMIK je bio zadužen za kampove. U maju 2008. godine, UNMIK je preneo odgovornosti za preostale kampove kosovskoj vladi, naime Ministarstvu za zajednice i povratak.
24. U januaru 2009. godine Pomoć Norveške Crkve je prebacila nadležnosti upravljanja kampovima Česmin Lug i Osterode na lokalnu

NVO, Kosovsku agenciju za branilaštvo i razvoj (KAAD), finansiranu od strane Ministarstva za zajednice i povratak. U aprilu 2009. godine, iz Ureda Premijera su potvrdili putem javne izjave da će se pozabaviti problemom zagađenja olovom.

25. Na kraju su lokalne kosovske vlasti dodelile odgovarajuće zemljište za izgradnju stanova za porodice koje žive u kampovima. Projekat preseljavanja, između ostalih finansiran od strane Evropske unije i USAID-a, omogućio je evakuaciju i rušenje kampa Česmin Lug u oktobru 2010. godine. Kamp Osterode kamp u Leposaviću zatvoreni su u decembru 2012. godine i u decembru 2013. godine.

Istorijat o žaliocima

26. Podnosioci žalbe su 116 romskih porodica i članova romskih porodica koji su živeli u gore navedenim kampovima. Većina podnosilaca žalbe navodno pati od oboljenja izazvanih trovanjem olovom.
27. U vreme podnošenja žalbe Komisiji u junu 2011. godine, većina podnosilaca žalbe je navela kao svoje adrese kampove, bilo Česmin Lug, Osterode ili Leposavić.
28. Komisiji nije poznato trenutno prebivalište žalilaca.

Postupci protiv UN-a

29. Dana 10. februara 2006. godine pravni zastupnik u ime podnosioca žalbe podneo je žalbu UN-u za treće lice zbog lične povrede ili smrti.
30. Dana 04. jula 2008. godine pravni zastupnik je u ime podnosioca žalbe podneo žalbu vezano za životne uslove i zdravstvene probleme u pet kampova IRL-a kojima je upravljao UNMIK, gore pomenuto, pred UNMIK-ovom Savetodavnom Komisijom za Ljudska Prava (čitaj SKLJP).
31. Dana 05. juna 2009. godine SKLJP je proglasio žalbu delimično prihvatljivom. Dana 11. avgusta 2009. godine specijalni izaslanik generalnog sekretara (SIGS) UN-a, priložio je prigovor na prihvatljivost slučaja usled ne-iskorišćavanja dostupnih pravnih lekova.
32. Dana 17. oktobra 2009. godine SIGS je izdao administrativno uputstvo br. 2009/1 kojim se sprovodi UNMIK-ova uredba br. 2006/12 o osnivanju SKLJP-a. Odeljci 2.1, 2.2 i 2.3 predviđaju da bilo koja žalba, bilo da je nova ili na čekanju, za SKLJP koja jeste ili može da postane u buduće predmet procesa ili postupka žalbe trećeg lica UN-u smatraće se neprihvatljivom. Ukoliko je takva žalba već proglašena prihvatljivom, pitanje treba preispitati i utvrditi iznova.
33. Osim toga, ovo Administrativno uputstvo ograničava vremenski opseg nadležnosti SKLJP-a tako što pruža da žalbe ukoliko su podnete nakon 31. marta 2010. godine SKLJP-u neće biti prihvatljive.

34. U svojoj odluci od 31. marta 2010. godine SKLJP je prvo uzela u razmatranje UNMIK-ovu novu primedbu na prihvatljivost koja je proistekla iz administrativnog uputstva br. 2009/1. Komisija je ponovila da je u samoj nadležnosti SIGS-a da utvrdi regulatornu šemu sistema za žalbe pred Komisijom, a Komisija nije bila nadležna da ispita kompatibilnost pravne osnove svog funkcionisanja unutar standarda za ljudska prava. Istakli su da može ozbiljno da se dovede u pitanje da li je SIGS imao ovlašćenja da izmeni neke od osnovnih principa sadržanih u UNMIK-ovoj Uredbi br. 2006/12 administrativnim uputstvom koje je uprkos činjenici imenovano kao "primenjivanje", značajno uticalo na zakonski okvir rada funkcionisanja Komisije. Međutim, oni smatraju da je činjenica ostala da su odredbe pomenutog uputstva formirale deo pravne osnove funkcionisanja SKLJP-a. Komisija je zaključila da, na žalost, nema nadležnost da se bavi argumentima koje su žalioци izneli a u vezi zakonitosti administrativnog uputstva. Takođe su naveli da je administrativno uputstvo oduzelo njihovu pravnu nadležnost da ispitaju da li je podnosilac žalbe, pre podnošenja svoje žalbe SKLJP-u, iskoristio efektivne pravne lekove. Dalje su utvrdili da suština žalbe žalilaca spada *prima facie* unutar sfere procesa žalbi trećih lica u UN-u, stoga su trebale da se proglase neprihvatljivim.
35. SKLJP je dalje istakla da nakon što se završi proces žalbe trećih lica, podnosioci žalbi bi mogli da zatraže od SKLJP da ponovo otvori postupak, uprkos roku do 31. marta 2010. godine postavljenom administrativnim uputstvom br. 2009/1.
36. Dana 25. jula 2011. godine Kancelarija UN-a za pravna pitanja je odbila da dalje postupa u procesu žalbe trećeg lica navodeći da je to bila pritužba protiv UNMIK administracije na Kosovu a ne pritužba povrede Roma pojedinačno.
37. Dana 07. oktobra 2011. godine, žalioци su zatražili od SKLJP-a da ponovo otpočne postupak.
38. U junu 2012. godine, SKLJP je prihvatila zahtev žalilaca i ponovo otpočela postupak i nastavila sa ispitivanjem osnovanosti žalbe.
39. Postupak je trenutno na čekanju pred SKLJP-om.

Uključenost EULEX-a

40. Dana 21. januara 2010. godine predstavnik podnosioca žalbe je zatražio, elektronskim putem (e-poštom), sastanak sa šefom misije EULEX-a kako bi razgovarali o situaciji u kampovima IRL-a na severu Kosova.
41. Istog dana, kancelarija za odnose sa javnošću EULEX-a je odgovorila, u ime ŠM-a EULEX-a, da takav sastanak ne može da se organizuje i da problem ne spada unutar mandata EULEX-a.

42. Dana 02. februara 2010. godine predstavnik podnosioca žalbe je podneo šefu tužilaca iz EULEX-a memorandum od 46 stranica, tražeći pokretanje istrage i krivično gonjenje za ozbiljne zločine koji su činjeni a i dalje se čine protiv Roma koji naseljavaju kampove IRL-a.
43. Dana 04. februara 2010. godine organizovan je sastanak između predstavnika podnosioca žalbe i šefa tužilaca EULEX-a, isti je obavješten da se neće pokrenuti nikakva istraga povodom navodnih krivičnih prekršaja, pošto slučaj spada izvan pravne nadležnosti EULEX-a. On ih je takođe posavetovao da bi povodom ovog pitanja trebali da se obrate lokalnim institucijama.
44. Dana 21. novembra 2013. godine, Osnovno tužilaštvo u Mitrovici je registrovalo žalbu, koja je podneta od strane predstavnika žalilaca. EULEX je imenovao tužioca koji će se baviti predmetom. Nakon toga, mešoviti tim sastavljen od EULEX-ovih i kosovskih tužilaca dodeljen je da radi na predmetu. Tim se po prvi put sastao 09. januara 2014. godine. Lokalni tužilac je zatražio više vremena da se upozna sa materijalom i da odluči o daljim koracima.
45. Istraga je otpočeta 15. aprila 2014. godine.
46. Dana 30. maja 2014. godine zakon br. 04/L-273, o izmeni i dopuni zakona koji se odnose na mandat Misije vladavine prava Evropske Unije u Republici Kosovo, stupio je na snagu sa retroaktivnim efektom od 15. aprila 2014. godine (vidi dole: Primenljiv zakon). Shodno članu 1. A (1) tužioci EULEX-a imaju ovlašćenje da sprovode krivične istrage jedino u slučajevima za koje je odluka da se otpočne jedna takva istraga doneta pre 15. aprila 2014. godine (vidi dole: Primenljiv zakon). Konkretno u ovom slučaju istraga je otpočeta 15. aprila 2014. godine (vidi par. 43. gore). Prema tome se ovaj slučaj ne može uzeti u obzir kao slučaj za koji je proces u toku unutar značenja spomenute odredbe. Pored toga, ne navedenog datuma, istraga je preuzeta od strane kosovskih tužilaca Osnovnog tužilaštva u Mitrovici.
47. U isto vreme, tužilac EULEX-a koji je prethodno bio dodeljen da radi na slučaju predložio je Osnovnom tužilaštvu u Mitrovici da razmotre da li slučaj spada u pravnu nadležnost Specijalnog tužilaštva Republike Kosovo. Još uvek nije izdata nikakva formalna odluka povodom spomenutog pitanja.

PRIMENLJIV ZAKON

ZAJEDNIČKA AKCIJA SAVETA 2008/124/CFSP od 04. februara 2008. god. o misiji vladavine prava Evropske Unije na Kosovu, EULEX KOSOVO

Član 2. Izjava misije

EULEX KOSOVO pomaže kosovskim institucijama, pravosudnim organima i organima gonjenja u njihovom napretku ka održivosti i odgovornosti i u

budućem razvijanju i jačanju nezavisnog multietničkog pravosudnog sistema i multietničke policije i službe carine, obezbeđujući da ove institucije budu bez političkog uticaja i da su privržene međunarodno priznatim standardima i najboljoj evropskoj praksi.

Član 3. Zadaci

Kako bi ispunili izjavu misije koja je predstavljena u članu 2. EULEX na KOSOVU će:

(...)

(h) preuzima ostale obaveze, samostalno ili potpomognut kosovskim nadležnim organima, u cilju obezbeđivanja održavanja i promocije vladavine prava, javnog reda i bezbednosti, u konsultaciji sa relevantnim agencijama Saveta; i

Zakon br. 03/L-053 o pravnoj nadležnosti, odabiru slučajeva i dodeli slučajeva sudijama i tužiocima EULEX-a na Kosovu

Član 3. Pravna nadležnost i ovlašćenja sudija iz EULEX-a za krivične postupke

(...)

3.3. Pre početka određene faze postupka, nakon zahteva tužioca EULEX-a kojem je predmet dodeljen ili radi u mešovitom timu naznačenom u članu 9. i 10. ovog zakona, ili nakon zahteva bilo koje strane u postupku, ili nakon pismenog zahteva Predsednika nadležnog suda ili sa generalnog zasedanja Vrhovnog suda Kosova gde odredbe u vezi izuzeća sudije ili sudije porotnika predviđene PZKKP-om (član 40-44 PZKKP-a) nisu primenljive, Predsednik skupštine sudija iz EULEX-a imaće ovlašćenja, iz bilo kog razloga kada se to bude smatralo neophodnim da bi se osiguralo prikladno sprovođenje pravde, da rasporedi sudiju iz EULEX-a u odgovarajućoj fazi krivičnog postupka, u skladu sa modalitetima odabira i rasporeda predmeta, razrađenih od strane skupštine EULEX-ovih sudija i u skladu sa ovim zakonom, za sledeća krivična dela, kada se istraga ili krivično gonjenje ne sprovodi od strane STRK-a:

(...)

h) povreda ravnopravnog statusa stanovnika Kosova (član. 158, PKZK)

Član 12. Nadležnost tužilaca iz EULEX-a u slučaju nespremnosti ili nemoći kosovskih javnih tužilaca

12.1. U bilo kojoj fazi bilo kog krivičnog postupka, ukoliko kosovski javni tužilac nije u mogućnosti ili nije voljan da obavlja svoje dužnosti i ukoliko ta nemogućnost ili nesposobnost može da ugrozi pravilnu istragu ili krivično gonjenje datog prekršaja, ili kada postoji osnovana sumnja o pokušajima o vršenju uticaja na istragu ili krivično gonjenje, šef tužilaca EULEX-a će imati ovlašćenja da zatraži od glavnog tužioca nadležnog tužilaštva da se slučaj dodeli a) drugom kosovskom javnom tužiocu koji radi u istoj kancelariji tužilaštva, b) ili bilo kom tužiocu iz EULEX-a koji će preuzeti odgovornost nad relevantnom istragom ili krivičnim gonjenjem.

12.2. Ukoliko glavni tužilac nadležnog tužilaštva odbaci zahtev Glavnog tužioca EULEX-a, Glavni tužilac EULEX-a će obavestiti Glavnog javnog tužioca na Kosovu o tome i oni će doneti zajedničku odluku koju će poštovati glavni tužilac nadležnog tužilaštva.

12.3. U hitnim situacijama, ili kada odlaganje može da utiče na sprovođenje ili rezultat istrage, gonjenja ili na pravičnost postupka, glavni tužilac EULEX-a

imaće pravo da preduzme bilo kakvu proceduralnu radnju ili da, u tu svrhu, za predmet zaduži bilo kojeg tužioca EULEX-a ili kosovskog javnog tužioca.

Zakon br. 04/L-273 o izmenama i dopunama zakona koji se odnose na Mandat vladavine prava Evropske Unije u Republici Kosovo

Član 3. Izmena i dopuna Zakona br. 03/L-053 o nadležnosti, odabiru predmeta i raspodeli predmeta sudijama i tužiocima EULEX-a na Kosovu

.....

3. Nakon člana 1. Osnovnog zakona, novi član 1. A je dodat sa sledećim tekstem:

Član 1. A Predmeti u postupku

U svrhu ovog zakona termin predmeti u postupku znači:

1. Slučajevi za koje je odluka da se otpočne istraga doneta pre 15. aprila 2014. godine od strane tužilaca EULEX-a a u skladu sa zakonom;
2. Slučajevi koji su dodeljeni sudijama EULEX-a pre 15. aprila 2014. god.

.....

10. Nakon člana 7. osnovnog zakona, dva nova člana 7.A i 7.B su dodata sa sledećim tekstem:

Član 7.A Ovlašćenja tužilaca EULEX-a u vanrednim okolnostima

U vanrednim okolnostima slučaj će biti dodeljen tužiocu iz EULEX-a zajedničkom odlukom glavnog državnog tužioca i nadležnih organa vlasti iz EULEX-a KOSOVO.

Zakon br. 04/L-077 o obavezujućim odnosima

Član 136. Osnova za odgovornost

1. Lice koje nanosi štetu drugom dužno je da tu štetu nadoknadi, osim ukoliko se utvrdi da je šteta prouzrokovana bez njegove krivice.
2. Lice će biti odgovorno za materijalnu štetu i aktivnosti koje prete povećanju opasnosti od štete po okolinu, bez obzira na krivicu.
3. Lica će takođe biti odgovorna za štetu bez obzira na krivicu i u drugim slučajevima predviđenim zakonom.

.....

Član 179. Nadoknada štete u slučaju fizičke povrede ili štete po zdravlju

1. Bilo koja osoba koja drugome nanese telesnu povredu ili mu naruši zdravlje, dužna je da tom licu nadoknadi troškove oko lečenja i druge

potrebne propratne troškove, kao i zaradu izgubljenu zbog nesposobnosti za rad za vreme lečenja.

2. Ako povređeni zbog potpune ili delimične nesposobnosti za rad gubi zaradu, ili su mu potrebe trajno povećane, ili su mogućnosti njegovog daljeg razvijanja i napredovanja uništene ili smanjene, odgovorno lice dužno je plaćati povređenom određenu novčanu rentu, kao nadoknadu za tu štetu.

.....

Član 183. Novčana nadoknada

1. Za pretrpljene fizičke bolove, za pretrpljene duševne bolove zbog umanjenja životne aktivnosti, naruženosti, povrede ugleda, časti, slobode ili prava ličnosti, smrti bliskog lica kao i za strah sud će, ako nađe da okolnosti slučaja, a naročito jačina bolova i straha i njihovo trajanje to opravdava, dosuditi pravičnu novčanu naknadu, nezavisno od naknade materijalne štete kao i u njenom odsustvu.

2. Prilikom odlučivanja o zahtevu za naknadu nematerijalne štete, kao i o visini njene naknade, sud će voditi računa o značaju povređenog dobra i cilju kome služi ta naknada, ali i o tome da se njome ne pogoduje težnjama koje nisu spojive sa njenom prirodom i društvenom svrhom.

Zakon br. 03/L-006 o parničnom postupku

Član 14.

U parničnom postupku, u pogledu postojanja krivičnog dela i krivične odgovornosti, sud je obavezan efektivnom presudom krivičnog suda koji optuženog proglasio krivim.

III. ŽALBE

48. Žalioci tvrde da bi EULEX trebalo da uradi jednu istragu povodom mogućih krivičnih dela koja su nad njima izvršena. Oni tvrde da im je uskraćen pristup pravosuđu i da im je pravni lek uskraćen, bilo pravosudni ili neki drugi, koji bi mogao da reši suštinu njihovih pritužbi na životne uslove i štetu po njihovo zdravlje i dobrostanje koje je proisteklo iz navedenog. Žalioci se pozivaju na članove 6. i 13. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (čitaj: Konvencija).

IV. ZAKON

1. Podnesci od strane stranaka

49. U svojim prvim zapažanjima od 02. maja 2012. godine, ŠM je naveo da tužioci iz EULEX-a nisu bili u obavezi da ispituju navode o krivičnim prekršajima počinjenim nad stanovnicima kampova koji su romske nacionalnosti. On je istakao da su podnosioci žalbe naveli da su krivični prekršaji "izazivanje opšte opasnosti" (član 365 Krivični sud na Kosovu), počinjeni protiv njih. Taj prekršaj nije naveden u članu 3.3. Zakona br. 03/L-053 o pravnoj nadležnosti, odabiru sličaja i dodeli

slučaja EULEX-ih sudija i tužilaca na Kosovu (Zakon o pravnoj nadležnosti) koji su naveli krivične prekršaje izazvavši nadležnost tužilaca EULEX-a. Pored toga, EULEX je naveo da su pod članom 12. Zakona o pravnoj nadležnosti, tužioci EULEX-a imali ovlašćenja da preuzmu istragu ili krivično gonjenje bilo kog krivičnog prekršaja, u slučaju da kosovski tužioci nisu bili voljni ili nisu bili u mogućnosti da obave svoju dužnost a ovo neraspoloženje ili nemogućnost može da ugrozi prikladnu istragu ili krivično gonjenje. Kako bi ova mogućnost nastala, ipak, slučaj je prvo morao da bude prosleđen lokalnom javnom tužiocu. Ukoliko lokalni tužilac nije zainteresovan ili nije spreman da se bavi slučajem, podnosioci žalbe bi mogli da obaveste šefa tužilaca EULEX-a, koji bi onda odlučio da li da dodeli slučaj još jednom javnom kosovskom tužiocu ili jednom EULEX-om tužiocu. EULEX je istakao da podnosioci žalbe nisu izneli svoje žalbe pred pažnjom lokalnih vlasti za krivična gonjenja.

50. U odgovoru su podnosioci žalbe naveli neosnovanom izjavu EULEX-a da istraga i krivično gonjenje krivičnih prekršaja počinjenih protiv stanovnika romskih kampova nije unutar njihovog izvršnog mandata. Prema podnosiocima žalbe, pod svojim izvršnim mandatom EULEX je imao za zadatak da zaštiti i podrži ljudska prava na Kosovu, a naročito, da interveniše kada su sporni postupci motivisani rasizmom. Lokalne kosovske ili EULEX-ove tužilačke vlasti odbile su da otvore istragu i prema tome omanule u toj dužnosti.
51. Oni su mišljenja da je odbijanjem EULEX-a da ispita slučaj prekršeno pravo roma u ranije pomenutoj Konvenciji. Oni se pozivaju, naročito, na članove 6. i 13. pomenute Konvencije.
52. U svojim zapažanjima koja datiraju od 20. decembra 2012. godine o osnovanosti žalbe, ŠM je ponovio svoju prethodnu konstataciju.
53. U zapažanjima o osnovanosti koja datiraju od 12. novembra 2012. godine, žalci su ponovili da su im prava pod članom 6. Konvencije prekršena od strane EULEX-a, pošto nisu imali pristupa efikasnom pravnom leku. Pristup sudu nije zakonom bio ograničen već kada je glavni tužilac EULEX-a odbio da čak uzme u obzir otvaranje istrage bez obrazloženja za tu odluku (vidi par. 43. gore).
54. Žalci su dalje ponovili da je član 13. Konvencije prekršen nedostatkom pravnog leka kako bi se primenila prava iz Konvencije. Član 13. zahteva da se nadležni organi pozabave suštinom žalbe u pogledu na relevantnu konvenciju i da se dodeli prikladan pravni lek. Pravni lek zahtevan članom 13. morao je biti efikasan, naročito ne može biti neopravdano ometen postupcima i propustima odgovarajućih organa vlasti. Žalci tvrde da su na pet različitih mesta tražili pomoć u vidu pravnog leka, ali bez uspeha. Kada kosovske vlasti nisu uspele da obezbede prikladan pravni lek, odgovornost je pala na EULEX da istraži krivična dela počinjena protiv žalilaca unutar sfere izvršenja njihovih izvršnih ovlašćenja. Međutim, tužilac EULEX-a tumači svoj mandat da nije u skladu sa zakonom i prema tome

svojevoljno im uskraćuje bilo koji pregled, kršeći član 13. Štaviše, odbijanje da otvori istragu ograničilo je šanse žalilaca da traže i dobiju nadoknadu u parničnom postupku pošto događaji i činjenice nisu utvrđeni u krivičnoj istrazi.

55. U svojim konačnim zapažanjima od 24. novembra 2014. godine, ŠM je objasnio primenljivost članova 6. i 13. Konvencije u odnosu na trenutni slučaj. On je ponovio da su izvršna ovlašćenja koja su poverena EULEX-ovim tužiocima i sudijama vezana za slučajeve ratnih zločina, terorizma, organizovanog kriminala, korupcije, međuetnički motivisanim krivičnim delima i drugim ozbiljnim krivičnim delima. Prema tome, situacija u kampovima IRL-a ne spada unutar mandata tužilaca i sudija EULEX-a. Shodno tome, članovi 6. i 13. nisu mogli da budu primenjeni i EULEX nije mogao da se smatra odgovornim za povredu prava koja oni štite. U svakom slučaju, žalionicima nije uskraćen pristup sudu i njihov je slučaj trenutno na čekanju pred lokalnim tužiocima.
56. Pored toga, ŠM je naveo da su žalinci mogli da otpočnu parnični postupak i da traže odštetu. Shodno zakonu br. 04/L-077 o obligacionim odnosima (Zakon o obligaciji), svako lice koje prouzrokuje kažnjivu štetu drugom licu biće u obavezi da istu nadoknadi. Pored toga, Zakon o obligaciji predviđa nadoknadu za fizičke povrede ili nanetu štetu po zdravlje (član 179.) i novčanu nadoknadu u slučaju nematerijalne štete (član 183.). postupak se mora otpočeti u skladu sa zakonom br. 03/L-006 o parničnom postupku. Međutim, on je dodao da parnični postupak može da ostane na čekanju krivičnog postupka u zavisnosti od građanske žalbe, u skladu sa članom 14. Zakona o parničnom postupku.
57. U odgovoru, žalinci tvrde da su bezuspešno tražili parničnu nadoknadu od UNMIK-a još od 2005. godine. Oni su istakli da je potencijalni problem za otpočinjanje parničnog postupka za nadoknadu u ovom trenutku zastarelost slučaja. Drugi bi bio da se nađe zakon koji je primenljiv u njihovom slučaju, pošto je pravni sistem još uvek bio haotičan na Kosovu. Do današnjeg dana, Kosovo ne poseduje jedinstveni parnični zakon, već delove zakonodavstva o pojedinačnim parničnim pitanjima, koji su rasuti po drugim zakonima i nemaju jedan opšti okvir rada. A ishod ovoga je taj da su ista pravna pitanja rešavana različitim zakonskim aktima i često na konfliktan način. Neki veći delovi zakonodavstva nedostaju a praznine su morale da se popune. Nastale okolnosti su skoro onemogućile da se zakon prikladno primeni. Iz tih razloga, mogućnosti parničnog postupka za nadoknadu u postojećem zakonskom okviru rada su veoma udaljene.

b. Ocena Komisije

58. Žalioci tvrde da im je odbijen pristup pravosuđu i da im je uskraćen pravni lek koji je u mogućnosti da reši suštinu njihovih pritužbi. Pozivaju se na član 6. i 13. Konvencije koji, u onoj meri koliko je to relevantno, glase:

Član 6. Pravo na pravično suđenje

1. Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona (...).

Član 13. Pravo na efikasan pravni lek

Svako kome su povređena prava i slobode predviđeni u ovoj Konvenciji ima pravo na efikasan pravni lek pred nacionalnim vlastima, bez obzira jesu li povredu izvršila lica koja su postupala u službenom svojstvu.

59. Komisija ponavlja da je žalbu proglasila neprihvatljivom u pogledu navodne odgovornosti EULEX-a u vezi opštih životnih uslova u kampu, zagađenja okoline, navodnog oštećenja zdravlja, nedostatka zdravstvene nege i neuspeha da se stanovnici kampa presele. Prema tome, opseg odluke o prihvatljivosti koja je doneta 05. oktobra 2012. godine jeste ograničen na žalbe žalilaca u vezi navodnih povreda članova 6. i 13. date Konvencije.
60. Komisija konstatuje da je 21. novembra 2013. godine kancelarija osnovnog tužilaštva u Mitrovici registrovala žalbu koju su žalioci podneli. Neposredno nakon toga slučaj je dodeljen mešovitom timu tužilaca iz EULEX-a i kosovskim tužiocima. Tim se sastao 09. januara 2014. godine, nakon čega je lokalnom tužiocu dato vreme da se upozna sa predmetnim materijalom. Nakon toga je otpočeta istraga na osnovu odluke tužioca koja datira od 15. aprila 2014. godine. Kao prvo, Komisija zapaža da je pod članom 1. A (1) Zakona br. 04/L-273 o izmeni i dopuni zakona vezanih za mandat Misije vladavine prava Evropske Unije na teritoriji Republike Kosovo, koji je stupio na snagu 07. maja 2014. godine, misija zadržala pravnu nadležnost u pogledu "tekućih" slučajeva unutar značenja ove odredbe. Slučaj je trebao da bude uzet u obzir kao u procesu ukoliko bi odluka da se otpočne istraga bila podneta od strane EULEX-ovih tužilaca pre 15. aprila 2014. godine. Pod tim zakonom, datum kada su žrtve podnale izveštaj nadležnim organima bio je nevažan u pogledu odlučivanja da li je proces za slučaj u toku. Stranka nije imala kontrolu niti uticaj nad pitanjem kada bi odluka da se otpočne istraga mogla da se donese.
61. Ipak, uprkos činjenice da su žalioci povodom trenutnog pitanja izneli svoj slučaj pred nadležne organe u novembru 2013. godine, oni nisu mogli da izvrše uticaj na njihov slučaj koji se smatrao da je "u procesu" i kao takav zadržan od strane EULEX-a.
62. Kao drugo, Komisija ne može a da ne primeti, da ukoliko bi odluka tužilaca (doneta 15. aprila 2014. god.) da se otpočne istraga bila doneta samo dan ranije, slučaj bi onda pao unutar sfere značenja slučajeva "u procesu". Ipak bi vlasti iz EULEX-a zadržali pravnu

nadležnost da sprovedu istragu nad datim slučajem. EULEX nije uspeo da objasni svoju odluku zašto nisu postupili pre tog presudnog datuma i nisu naveli nikakav razlog koji ih je sprečio da to urade.

63. U vezi sa tim, Komisija konstatuje da zakon br. 04/L-273 o izmeni i dopuni zakona vezanih za mandat Misije vladavine prava Evropske Unije u Republici Kosovo koji je stupio na snagu 07. maja 2014. godine pruža, u smislu određivanja koji slučajevi se smatraju tekućim, za presek datum sa retrospektivnim efektom. Nije prikazano a ni tvrđeno da je dat značaj načinu na koji je primena ovog retrospektivnog efekta uticala na slučaj žalioaca.
64. Kao treće, navedeno je da je shodno članu 7. (A) zakona br. 04/L-273 moguće da tužilaštvo EULEX-a primeni izuzetak nad opštim principom da slučajevi koji se ne smatraju da su u procesu unutar gore opisanog značenja budu rešavani od strane kosovskih vlasti (vidi gore primenljiv zakon). Bilo je moguće da tužilaštvo EULEX-a preuzme slučajeve ukoliko je isto opravdano posebnim okolnostima. Ponovo, EULEX nije uspeo da objasni, u pogledu svih relevantnih okolnosti ovog slučaja, zašto je za tužioca EULEX-a bilo razumno da ne preuzme slučaj. Naročito važno u tom pogledu bila je činjenica da slučaj nije bio prikladno ispitan u tom pogledu. Ovo je trebalo da upozori da će neuspeh u postupanju povodom ovog pitanja najverovatnije rezultirati uskraćivanjem pristupa žrtvama jednom efektivnom pravnom leku.
65. Komisija je dalje konstatovala da se ovaj slučaj odnosi na činjenice koje datiraju još od 1999. godine. Činjenice slučaja se, *između ostalog*, odnose na jedno od najvažnijih od svih osnovnih ljudskih prava, i to pravo na život. To je dovelo do određenog broja postupaka putem kojih su stanovnici kampova tražili pomoć i nadoknadu od organa i organizacija koje su smatrali odgovornim za svoje probleme; ali bez uspeha. Postojao je i jasan etnički element koji je pratio slučaj i to taj da su stanovnici bili Romi. Postupci su pokrenuti pred različitim organima Ujedinjenih Nacija u nameri da se pruži bilo kakva vrsta nadoknade stanovnicima kampova, što je dovelo do niza odluka, uključujući i one od Savetodavne komisije za ljudska prava (vidi paragrafe 31-35 gore), ponovo bez uspeha.
66. Ove okolnosti, uzete u obzir sve zajedno, može se reći da nose teret i težinu koja je relevantna uzimanju u obzir da li, u sprovođenju svog marljivog tužilačkog diskrecionog prava, vanredne okolnosti unutar značenja člana 7. (A) jesu postignute i da li slučaj shodno tome ne treba biti zadržan od strane tužilaštva EULEX-a. Tačno je da je zakon tužilačkim organima EULEX-a dodelio diskreciono pravo da preuzmu slučajeve koje oni smatraju jedinstvenim po prirodi. Nije na Komisiji da menja EULEX-ove organe vlasti u interpretaciji tog zahteva. Međutim, to diskreciono pravo se ne može sprovesti proizvoljno. Ono se mora sprovesti marljivo u smislu svih relevantnih okolnosti i na način koji je u skladu sa efektivnom zaštitom ljudskih prava. U ovom slučaju, nije navedeno, a kamo li prikazano, da je adekvatna važnost data od

strane EULEX-ovih tužilačkih organa pitanju da li opravdane okolnosti slučaja kvalifikuju isti kao jedinstven u svrhu ovog statuta. Niti je prikazano da su posledice ljudskih prava u njihovoj odluci dale svoju odgovarajuću težinu.

67. Odluka Misije da ne otvori istragu sve do prelaznog perioda i to 14. aprila 2014. godine negativno je uticala na mogućnost žalilaca da traže i dobiju jedno efikasno pravno obeštećenje za štetu koja im je naneta. Komisija konstatuje da, shodno članu 14. Zakona 03/L-006 o parničnom postupku, parnični sud je uglavnom obavezan finansijskom odlukom donetom u krivičnom postupku gde je optuženi proglašen krivim (vidi primenljiv zakon gore). Nema osnova za zaključkom da odsustvo krivične istrage ili konačne presude u krivičnom predmetu onemogućava prema zakonu da traže građansku obavezu pred parničnim sudom protiv osoba nad kojima kosovski parnični sudovi imaju nadležnost. Ipak, Komisija je mišljenja da je EULEX-ov neuspeh da otpočne istragu, imajući u vidu ozbiljnost problema, dužinu perioda koji je protekao od materijalnih događaja, poteškoće podnosilaca žalbe da pribave dokaze usled odsustva istrage, ozbiljno je ugrozilo mogućnost žalilaca da traže nadoknadu putem građanskih obaveza i ozbiljno ugrozilo njihovu mogućnost da dobiju efikasan pravni lek za štetu koju su pretrpeli.

IZ TIH RAZLOGA, KOMISIJA, VEĆINOM/JEDNOGLASNO,

1. *Smatra* da je bilo povrede člana 13. Konvencije;
2. *Smatra* da nije neophodno da se žalba razmotri u smislu člana 6. Konvencije.
3. *Nalazi* prikladnim, u smislu svojih gore navedenih nalaza činjenica i zakona, da pruži sledeće preporuke Šefu Misije shodno pravilu 34. Pravidnika o radu komisije:
 - i. ŠM treba da izda uputstvo nadležnim službenicima EULEX-a da se raspitaju kod kosovskih organa da li je istraga povodom ovog pitanja u toku i, ukoliko jeste, u kojoj je fazi proces pitanja. ŠM treba da obavesti Komisiju o ishodu te istrage.
 - ii. Ukoliko primi informaciju, ŠM treba da uputi instrukciju tužiocima EULEX-a da razmisle da li da preuzmu odgovornost ovog slučaja u smislu značenja člana 7.(A) Zakona br. 04/L-273 uzevši u obzir sve relevantne okolnosti, kao što je i

naglašeno gore, naročito potrebu da Misija garantuje efikasnu zaštitu prava podnosioca žalbe. ŠM treba da obavesti Komisiju o odluci tužilaštva povodom navedenog pitanja.

Komisija, uz dužno poštovanje, traži od ŠM-a da im dostavi tražene informacije najkasnije do 15. juna 2015. godine.

U ime Komisije,

Joanna MARSZALIK
Pravni službenik

Magda MIERZEWSKA
Predsedavajući član